

BİLGİSAYAR ADI NEREDEN GELİYOR?

Abdulkadir Kahraman

Elektronik Mühendisi

akadirkahraman@gmail.com

Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yılında Elektrik Mühendisleri Odası'nın (EMO) hazırlayacağı dokümana katkı olsun diye benden de bir yazı istenince, 10 küsur yılımı EMO çalışmalarına vermiş birisi olarak, Oda'nın mesleğe ve topluma yapmış olduğu birçok etkinlikten, benim de içinde bulunduğum birini anlatmak istedim.

1970'li yılların başı idi ve ülke demokrasiye son vermiş bir askeri yönetim tarafından yönetiliyordu. Tüm partiler, demokratik kurumlar gibi EMO da baskı altında mesleki görevlerini yerine getirmeye çalışılıyordu. Bu dönemde EMO'nun gerçekleştirdiği çok önemli bir çalışma vardı. Bu çalışma Türkiye Bilişim Derneği'nin kurulması ve bilişim terimlerinin Türkçeleştirilmesi çalışmasıdır.

Bilgisayar teknolojisinin artık iyice gelişmeye başladığı bu yıllarda ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü ve Hacettepe Üniversitesi'nden bazı öğretim üyeleri EMO Dergisine bilgisayar konulu yazılar yazmaya başlamışlardı.

EMO da bu yeni ve hızla gelişen teknolojiyi üyelerine ve kamuoyuna duyurmak için çeşitli illerde panel ve konferanslar düzenliyordu. Henüz sektörde bir standart olmadığı için bu makalelerin yazarları ya da panel konuşmacıları farklı terimolojiler kullanıyor, birinin "Computer" dediğine, öbürü "Bilgisayar" bir diğeri de "Elektronik Beyin" diyordu. Gerçi Elektrik Mühendisliği Dergisi metinleri yayınlarda bir tutarlılık olması için hepsini Bilgisayar diye adlandırılıyordu ama bu uygulama yazarlarla Dergi yönetimi arasında tartışmalara neden oluyordu.

O güne kadar EMO içerisinde örgütlenmiş olan bilgisayar mühendislerinin de sayısı giderek artıyordu ve onlar da kendi meslek odalarını kurmak istiyorlardı. Aynı zamanda çeşitli meslek dallarından olup da bilgisayar teknolojisi ile ilgilenen insanları da bir dernek çatısı altında toplamak düşüncesi giderek kuvvetleniyordu.

Tüm bu faaliyetler artık EMO Yönetiminin çalışma programına girmişti. Öncelikle bilgisayar terimlerinin Türkçeleşmesi çalışmalarına başlandı. Konu ile ilgilenen teknik insanları bilgilendirme faaliyetlerinden sonra bu çalışmanın sonuçlandırılması için bir panel düzenlendi, farklı görüşleri savunan konuşmacılar panele davet edildiler. Panel süresince konuşmalar, tartışmalar yapıldıktan sonra panelin sonunda bir oylama yapıldı. Bu cihazın adı ne olmalıydı? Bilgisayar mı, Computer mi, Elektronik Beyin mi?

"Bilgisayar" Terimi Oylamayla Belirlendi

Yapılan oylama sonucu Bilgisayar terimi oyların büyük çoğunluğunu aldı ve bu nedenle biz bu cihaza bugün Bilgisayar diyoruz. O gün bu paneli ve oylamayı yöneten ben ve diğer EMO yöneticileri elbette tarihi bir olayı yaşadığımızın çok da farkında değildik.

Bilgisayar terimi Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Aydın Köksal hocanın "Computer" sözcüğüne karşılık önerdiği bir terimdi. Ayrıca Aydın hocanın Donanım (Hardware), Yazılım (Software), Bellek (Memory), Ekran (Monitor), Fare (Mouse) gibi üzerinde Türk Dil Kurumu üyeleri

ile çalıştığı yüzlerce terim vardı.

Olayın devamında Aydın hoca ile yaptığımız bir konuşmayı da anlatmadan geçemeyeceğim. Bilgisayar teriminin kabul edilmesinin üzerinden birkaç ay geçmişti. Bir teknik toplantıda Aydın hocaya rastladım, beni görünce “Sana bir şey söylemek istiyorum”

dedi, “Biz bu araca bilgisayar dedik ama bu araç aslında bilgiyi saymıyor işliyor, onun için onun adı Bilgişler olmalı” deyince, “Hocam artık çok geç, bilgisayar kelimesi kamuoyunda geniş kabul gördü ve bu iş artık bitti” dedim. Aydın Köksal hoca yıllar içinde bilgisayar teknolojisine ait binlerce terimi Türkçeleştirdi ve sektöre eşi bulunmaz katkılarda bulundu. Kendisine sevgi ve saygılarımı gönderiyorum.

Türkiye Bilişim Derneği'nin kuruluşu da bu dönemde olmuştur. Derneğin zor şartlar altında kamu kurumu yararına çalışan bir dernek olarak kurulması sürecinde EMO Yönetimi tüm olanaklarını kullanmış üyelerini de bu doğrultuda çalışmak üzere harekete geçirmiştir. Türkiye Bilişim Derneği'nin yapılanmasında görev almış birçok EMO üyesinden bir çırpıda aklıma Aydın Köksal, Güney Göneng, Necdet Bulut, Nazif Tepedelenlioğlu ve Yurdakul Ceyhun geliyor.

Bugün Cumhuriyetimizin 100. yılında, EMO'da görev yapmış biri olarak o güzel mücadele yıllarını ve fedakâr arkadaşlarımı anıyor, bundan da büyük onur duyuyorum.

Konuyla ilgili ek bilgiler ve Elektrik Mühendisliği Dergisi eski sayılarının bağlantı adresleri aşağıdadır.

1- Elektrik, Elektronik, Bilgisayar Terimleri Sözlüğü-Taslak

EMD Ekleri, Sayı: 388 ve 389, Tarih: Eylül ve Kasım 1992, Derleyenler: Bülent Sankur, Yorgo İstefanopulos, http://www.emo.org.tr/ekler/2da2fbc70d87b3a_ek.pdf

Elektrik Mühendisliği Dergisi'nin 1992 yılında yayımlanan üç sayısında ek olarak verilen Türk-

çe Terimler Sözlüğü Taslağı bir ilktir ve EMO'nun katkısıdır. İlk iki ek EMO alanındaki terimlerin İngilizce, Fransızca ve Almanca karşılıklarını önerirken üçüncü ek İngilizce terimlerin karşılığına odaklanmıştır. Cumhuriyetin en önemli atılımlarından ve kazanımlarından birisi olan Latin kökenli yeni Türk harflerinin

1 Kasım 1928'de kabul edilmesiyle Tanzimat ile birlikte başlayan tartışmalar neticelenmiştir. EMO, ilgi alanlarında bilim dili olarak Türkçenin gelişmesine önyak olmuş ve halen yayını sürdürülen hakemli bilimsel dergisinin Türkçe olmasında ısrarlı olmuştur. EMD'nin 3 ek olarak verdiği terimler öneri taslakları Bülent Sankur ve Yorgo İstefanopulos hocalarımız tarafından hazırlanmıştır.

2- Türkçe Bilişim Sözlüğü, Aydın Köksal, EMD, Sayı: 176 ve 177, Tarih: Ağustos Eylül 1971 https://www.emo.org.tr/ekler/5b3d8dadd770c46_ek.pdf?dergi=373

3- Türkiye Bilişim Derneği, Kurucular Kurulu, 1971-1972: Aydın Köksal, Başkan- Önal Örs- Ersay Gürsoy- Bülent Dikman- Tamer Uykul- Ünal Yarımagañ- Çoşkun Arslan

4- Eğitim ve Bilim Dili Türkçe, Aydın Köksal, EMD, Sayı: 235, Tarih: Temmuz 1976 https://www.emo.org.tr/ekler/6352739f5964354_ek.pdf?dergi=39

5- Teknik Dil Paneli, EMD, Sayı: 327, 328 ve 329, Tarih: Ocak Şubat Mart 1986 https://www.emo.org.tr/ekler/048ff4e8cb07aa6_ek.pdf?dergi=243

6- Bilim-Eğitim Dili Olarak Türkçe ve 30 yıllık Bir Deneyim, Ersin Töreci, EMD, Sayı: 431, Tarih: Ağustos 2007 https://www.emo.org.tr/ekler/4396f61160d9bfa_ek.pdf?dergi=483